TEKNISKA MUSEET 75 ÅR

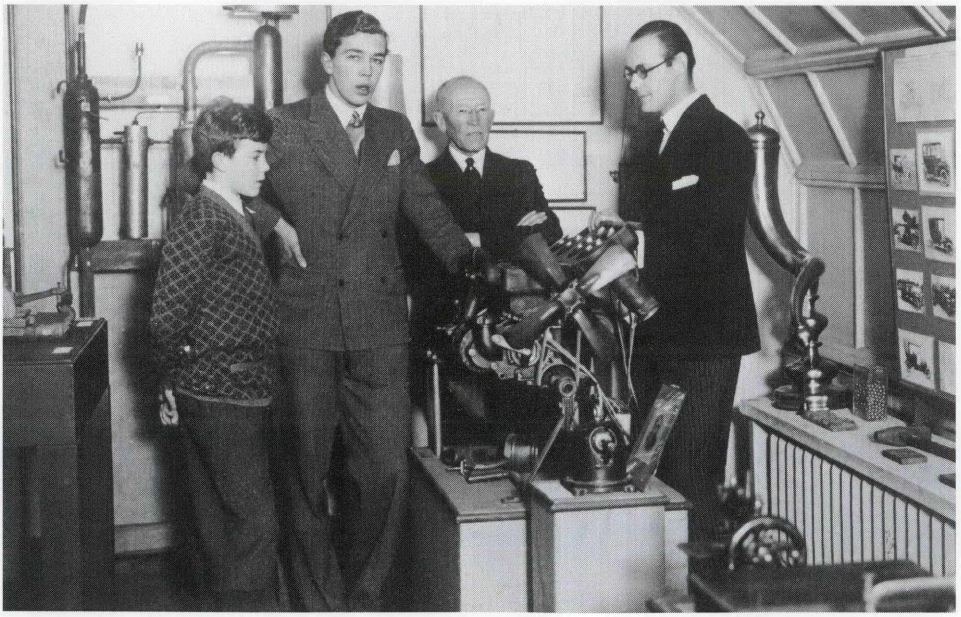
En kavalkad av bilder och minnen

Under våren 1998 efterlyste Tekniska museet i tidningsannonser minnen från besök på museet. Flera besökare har svarat på detta upprop. Några av dessa minnen beskriver upplevelser från museet som här återges.

Tekniska museets första utställning, "Teknikhistoriska utställningen", visades i Ostermans Marmorhallar i Stockholm år 1926. Foto P Källgren 1926, TM.

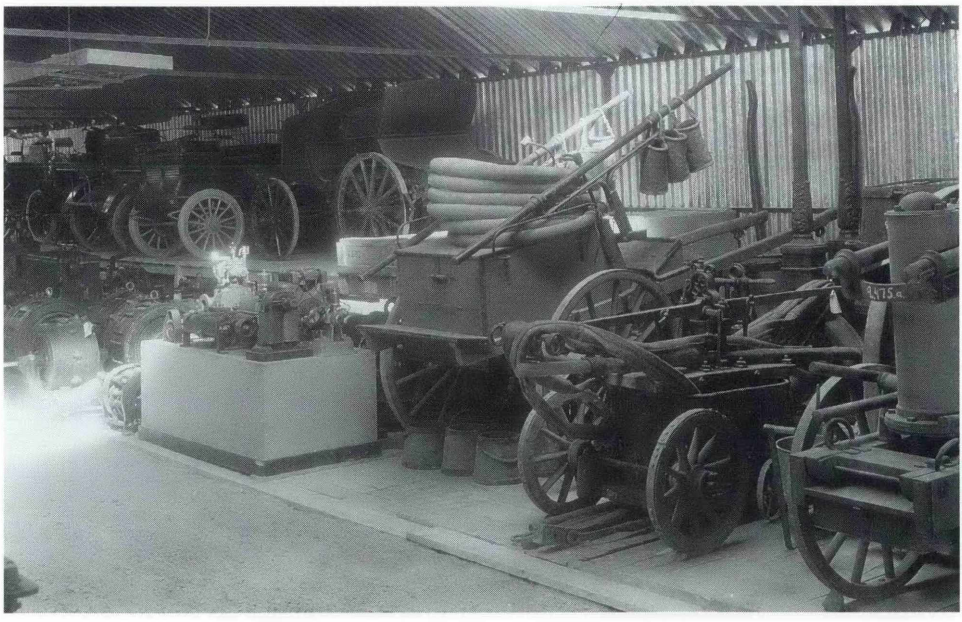
Tekniska museet var inrymt i Ingenjörsvetenskapsakademiens fastighet Grev Turegatan 14 i Stockholm från 1924 och till 1936, då verksamheten flyttades över till den nyuppförda museibyggnaden på Gärdet. Från 1926 fick museet disponera ateljévåningen i IVAs fastighet. Där ordnades en första utställning med föremål ur museets samlingar. Den hölls öppen på vardagar kl 9–17. 1930 besökte prinsarna Carl-Johan och Bertil denna utställning. Här ses de tillsammans med arkitekt Ferdinand Boberg och intendent Torsten Althin. Foto 1930, TM.

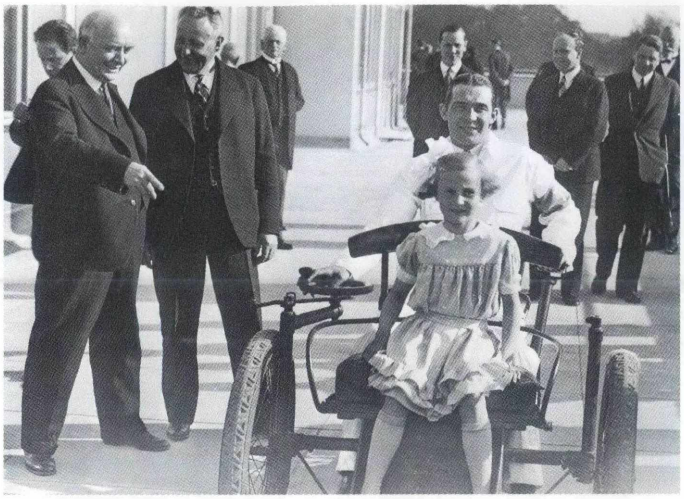

I IVAs fastighet hade museet från 1924 sitt kansli och ett litet magasin för föremål. Föremålssamlingarna växte snabbt och behovet av större magasinslokaler blev akut. 1929 byggdes ett plåtskjul i Frihamnen, som kom att fungera som magasin långt efter det att museet fått en egen byggnad. Den 27 september 1929 besökte "samarbetsdelegerade" det nybyggda magasinet. Fr v intendent T Althin, generaldirektör K A Fryxell, ingenjör J Härdén, civilingenjör S Norberg, professor C Benedicks, civilingenjör C A Hult, civilingenjör R Schlyter och ingenjör C Sylwan. Foto P Källgren 1929, TM.

Interiör från magasinet i Frihamnen. Foto P Källgren 1929, TM.

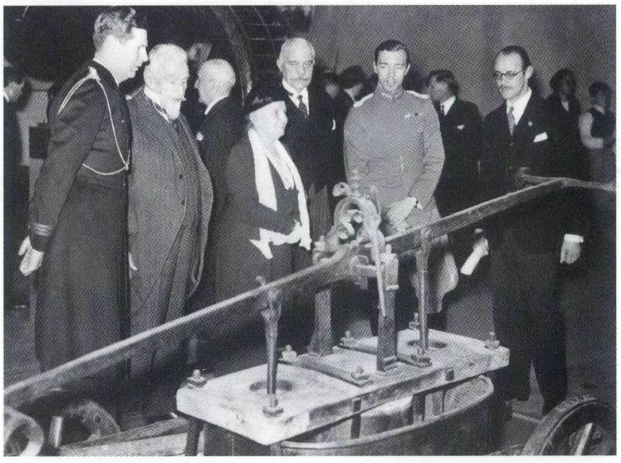

SVERIGES FÖRSTA ÅNGMASKIN
EN ELD-OCH LUFTMASKIN AV
THOMAS NEWCOMENS SYSTEM
BYGGD OCH UPPSATT AV
MÅRTEN TRIEWALD
STIBGI DJ.747

1936 stod Tekniska museets byggnad på Gärdet färdig. Arkitekt var byggnadsrådet Ragnar Hjorth. Vid den första visningen av museibyggnaden den 18 maj 1936 i samband med Svenska Teknologföreningens 75-årsjubileum deltog dåvarande statsminister Per Albin Hansson, som här tittar på museets motortricykel av fabrikat Bollé. Platsen är takterassen utanför museidirektörens bostad, som inrymdes i byggnadens översta plan. Foto Pressens Bild 1936, TM.

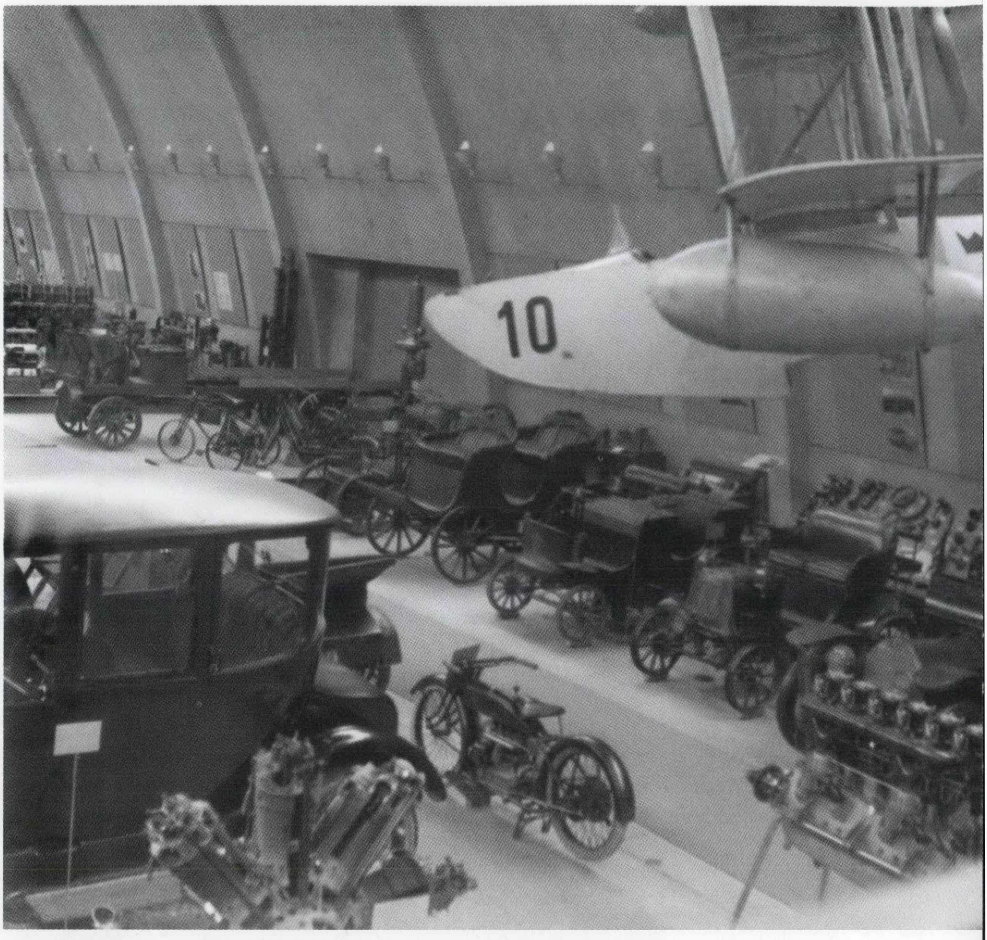
1938 öppnades museet för allmänheten. Detta år stod utställningarna Maskinhallen och Gruvan färdiga. Från invigningen av Maskinhallen den 24 mars 1938. Fr v bankdirektör K A Wallenberg, fru Alice Wallenberg, kommerserådet Axel F Enström, prins Gustav Adolf och museichef Torsten Althin. Foto Pressens Bild 1938, TM.

(Motstående sida) Tekniska museet verkade tidigt för bevarande av industrihistoriska minnesmärken i landet. Den år 1930 bildade Föreningen Tekniska Museet företog årliga utflykter till teknik- och industrihistoriskt intressanta miljöer. Ofta sattes då en minnestavla upp, som kom att uppfattas som ett tecken på att byggnaden ifråga var lagligt skyddad. 1932 gjorde Föreningen Tekniska Museet en utfärd till Dannemora gruvor i Uppland. Landshövding Sven Lübeck spikar här upp en gjutjärnstavla på den byggnad som en gång rymt den första ångmaskinen i Sverige, uppsatt av Mårten Triewald 1726. Foto Telegrafbild 1932, TM.

Tekniska museets byggnad på Gärdet. Foto Sven Sköldberg 1951, TM.

Maskinhallen. Foto E Palmquist 1945, TM.

”Så mycket i tillvaron var svårbegripligt, oroande, ibland skrämmande. Men på museerna fanns en trygghet i allt som hade samlats, systematiserats och ställts ut, i montrar i prydliga rader, i rena ljusa salar. Här rådde ordning och världen tycktes möjlig att överblicka.”

Per Olov Henricson från Stockholm tyckte om museer som barn och gick gärna dit med sin far, på tu man hand. Han fortsätter:

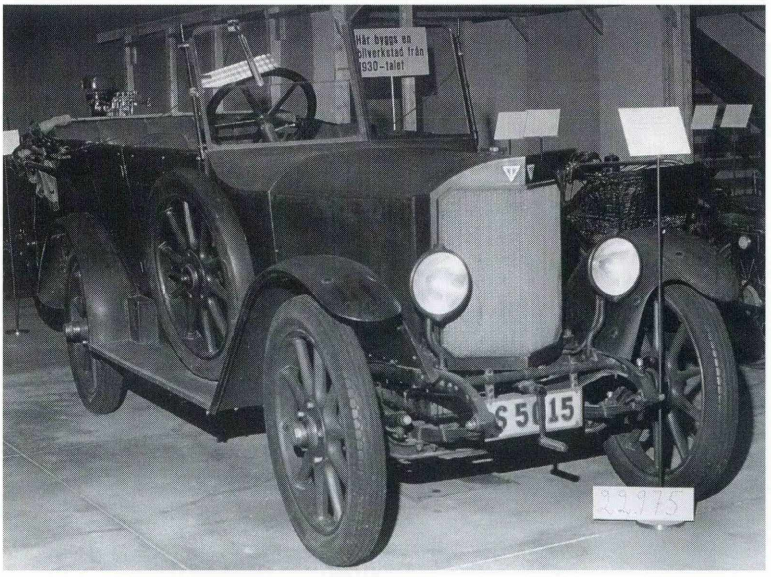
”Tekniska museet var svalt och högtidligt. I den stora hallen välvde sig taket nästan som i en kyrka. Där stod jättelika maskiner i stål och trä, stilla och tysta men fyllda av dold kraft. Och mellan dem fanns

små modeller bakom glas, miniatyrer av maskiner som man kunde starta med en knapp och se hjulen snurra, pistongerna röra sig och vatten pumpas genom rör. På golvet stod rader av bilar parkerade, med lädersäten och blänkande mässing, och i taket hängde ett riktigt flygplan med tre motorer."

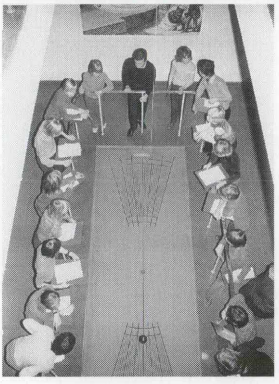
Varje gång Birgit Fivel från Huddinge besökte Tekniska museet letade hon upp Thulinbilen, långt inne i Maskinhallen.

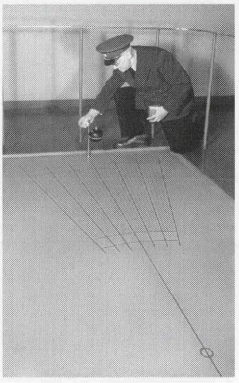
"Jag kunde stå och se på den, varje detalj och jag sniffade inne i den. Ja, t o m lukten stämde, fastän den blev svagare med åren. Nostalgi? Min pappa var ingenjör på Thulinverken i Landskrona, med följd att vi hade en Thulinbil. Den blev nästan som en familjemedlem. Långfärder, vägar med gräsrängar, alla grindar i Småland, punkteringar, rädda hästar och alla strapatser."

"Thulinbilen", personbil tillverkad av AB Thulinverken, Landskrona. Här visas modell Typ A från 1924 med fyrcylindrig motor i Maskinhallen, TM 22 975. Foto Kay Danielson 1981, TM.

(Ovan) Från avdelningen för fysikaliska experiment. Foto M Claréus 1947, TM.

(Längst tv) Foucaults pendel demonstreras på Tekniska museet. År 1851 visade J B L Foucault i Panthéon i Paris jordens rotation med detta pendelexperiment. Foto Kay Danielson 1971, TM.

(Tv) Experiment med Foucaults pendel på Tekniska museet. Vaktmästare Malm sätter igång pendeln. Foto Olle Ekberg 1948, TM.

Margaretha Jönsson från Trollhättan bodde i Stockholm när hennes barn var små.

"Man brukar ju säga att man går på museum, men Daniel sprang på museum. Tekniska museet var uppskattat för något speciellt. Vet ni vilken enorm akustik det finns där? En sal är outstanding i detta avseende." Nämligen där Foucaults pendel hänger. Där tjoades det för full hals, så att föräldrarna "spanade efter andra besökare så att vi kunde tysta pojken en stund och bespara dem denna upplevelse."

I samma sal minns Paul Grundin rundvandringar anförda av en vaktmästare i vit rock som inleddes "med att klockan 13.00 bränna av sytråden som höll Foucaults pendelkula på plats. Efter några svepande slag hade den sistnämnda på nöjaktigt sätt bevisat att hela jorden kretsade runt Tekniska museet."

Därefter vidtog en rundvandring bland fonografer, lådor i taket som illustrerade trådlös överföring, hissmaskineriet från Skånska gruvan vid 1897 års utställning och en inglasad 500-väljare från L M Ericsson – en god illustration till bredden i samlingarna.

På avdelningen fysikaliska experiment demonstrerar museivakt A Högberg en influensmaskin så att håret reser sig på en skolelev. Foto Svenskt Pressfoto 1954, TM.

Sedan 1956 arrangeras årligen "Berzeliusdagarna" på Tekniska museet. Initiativet togs av Svenska Kemistsamfundet efter idéer från England. Laborator Torsten Wilner demonstrerar här apparater som just använts i experiment under Berzeliusdagarna 1968. Intresserade åskådare är museidirektör Sigvard Strandh och två stipendiater. Foto Folke Hellberg 1968, TM.

Fil lic Marie Nisser och museidirektör Sigvard Strandh studerar några ritningar som lånats från värmländska industriarkiv i samband med en industrihistorisk inventering som hon och arkitekten Gunnar Sillén genomförde 1968 på uppdrag av bl a Värmlands museum. Denna tidiga industrihistoriska inventering var ett resultat av ett upprop som Marie Nisser och Gunnar Sillén höll tidigare samma år på Tekniska museet. Avsikten var att i Sverige få igång en verksamhet av det slag som i Storbritannien gick under benämningen "Industrial Archeology".
Foto Värmlands Folkblad 1968, TM.

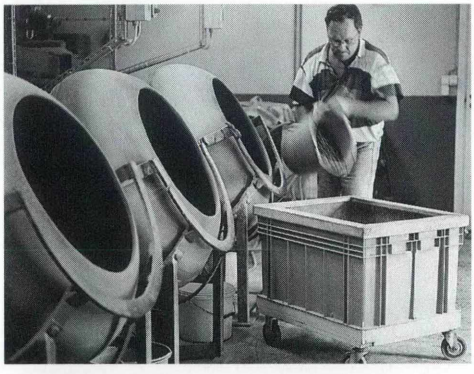

Från utställningen "Industriell systemteknik" 1995. Där fanns bl a tillgång till Astras dataprogram, där besökarna kunde bygga sina egna molekyler. Foto Jannis Efstathakis 1995, TM.

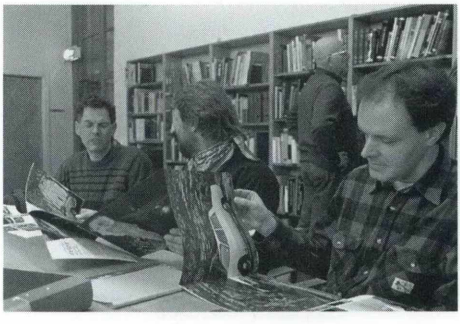

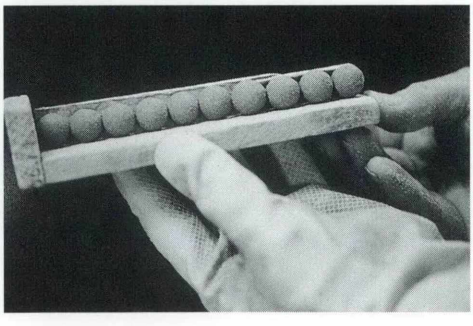
Den första utställningen i museets tillbyggnad Wallenberghallen blev "Industriell systemteknik". Den öppnades i samband med att Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, anordnade en IT-festival vid sitt 75-årsjubileum i oktober 1994. Bilen och pekskärmen till höger tillhör Volvos monter. Pekskärmen visar datorsimulerade krocktester. Foto Jannis Efstathakis 1995, TM.

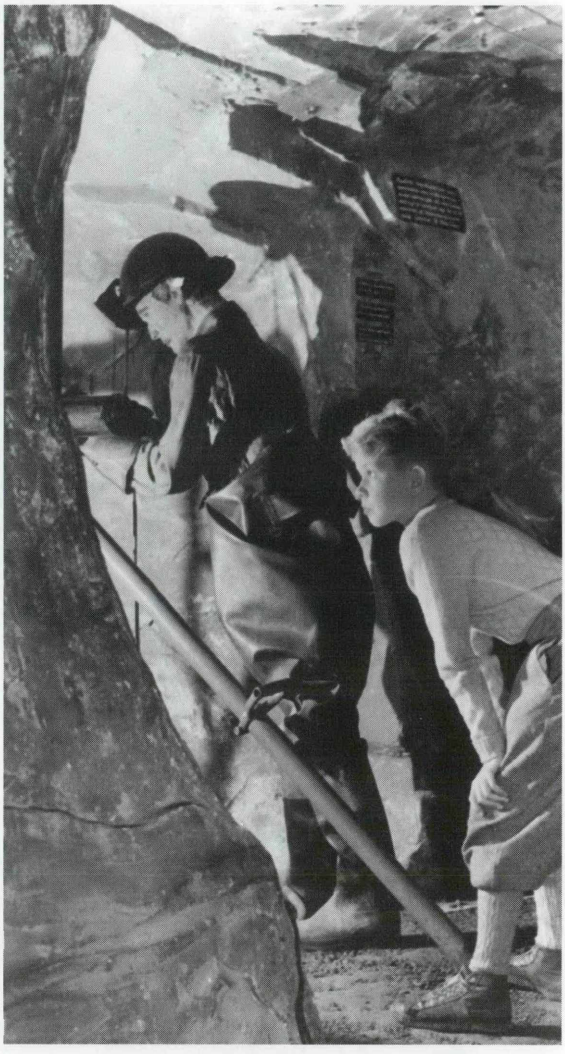
(Th och nedan th) Från museets dokumentationsverksamhet. Inom projektet "utrotningshotade produktionslinjer/symbolladdade industriprodukter" har landets enda tillverkare av spelkulor av sten dokumenterats 1997. Det är W-kulan i Tollarp i Skåne, ett enmansföretag tillhörigt Christer Johansson. Foto Nisse Jacobson 1997, TM.

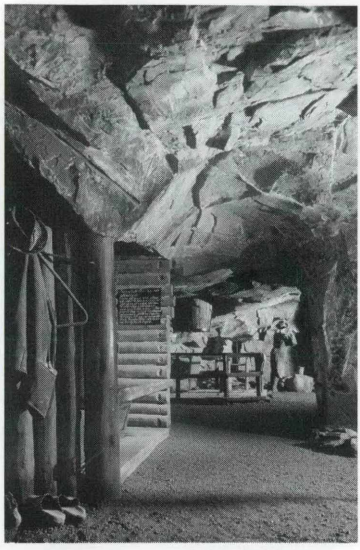

Forskare i läsesalen vid museets arkiv och bibliotek. Foto Kay Danielson 1994, TM.

Från Gruvan.
Foto Hans Hammarskiöld 1952, TM.

(Tv) Från Gruvan.
Foto Medborgaren *1950, TM.*

"Men Tekniska museet hade också något annat..." fortsätter Per Olov Henricson som i Tekniska museet fann ordningen och överblicken tillsammans med sin far, "... något som andra museer saknade. Det fanns en underjord, något hemlighetsfullt under de upplysta salarnas ordning.

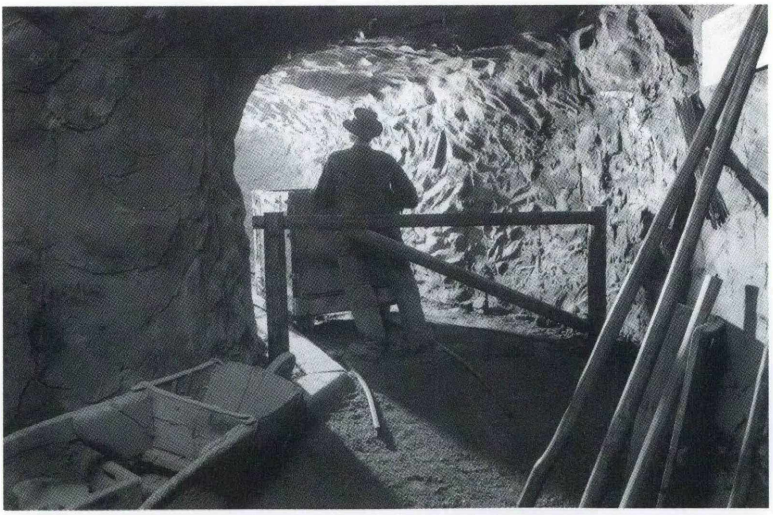
Bort i mörkret vindlade en gång, som grenade sig i andra oöverskådliga gångar. Vatten sipprade nedför en skrovlig bergvägg. Där stod en rad vagnar fyllda med malm på ett smalt järnvägsspår. Jag följde tätt inpå min far genom denna labyrint som var både skrämmande

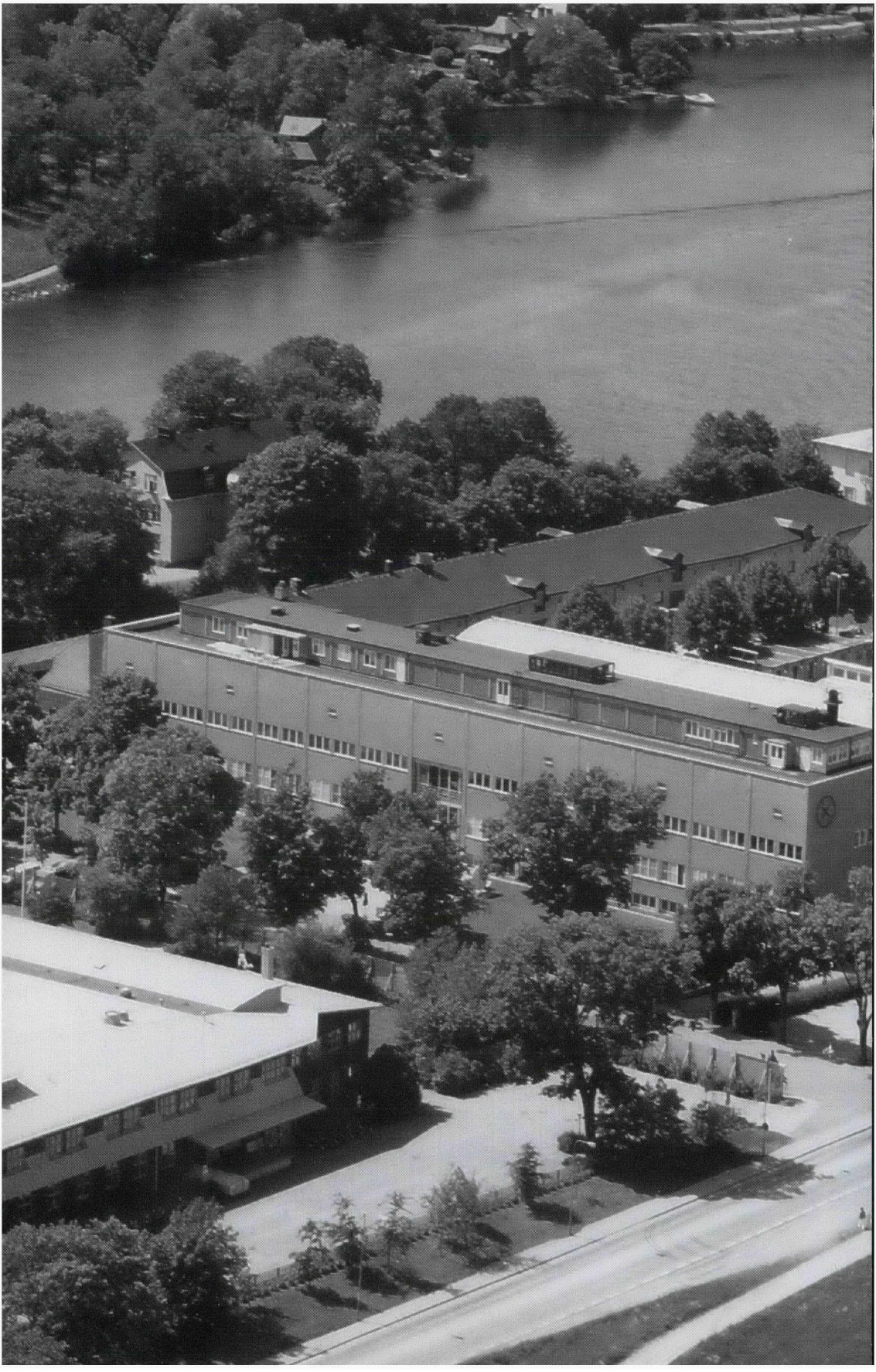
och lockande. Plötsligt överraskades man av en orörlig gestalt, som stod där i mörkret i grova arbetskläder och en hacka i handen. Man rundade ett hörn och där stod en till, lika plötslig uppdykande. Längst bort blev ljuset starkare, här stod män med stora borrar indrivna i berget. Och så småningom ledde gången uppåt. Med ens var man uppe i en alldeles vanlig sal, med vita väggar och utställda föremål.

Hur många gånger vi vandrade genom gruvan, min far och jag, minns jag inte. Inte heller när jag först började ana mysteriets lösning – hur man kunde åka djupt ner i underjorden och sedan plötsligt komma upp i det vanliga museet. Men jag minns känslan av rädsla och fascination, och den befriande tryggheten när man steg ut i ljuset, och ibland undrar jag om jag inte där lärde mig något väsentligt om hur det är att leva."

Det är flera som skriver om besök i gruvan. Bengt Frizén har varit där flera gånger med sin son Henrik, som "i flera år talade om att han skulle blir gruvarbetare när han blev stor". Drömmen resulterade "i en stor utgrävning under lekstugan i trädgården", som Bengt var tvungen att stoppa. Då försvann också gruvarbetardrömmen hos sonen Henrik.

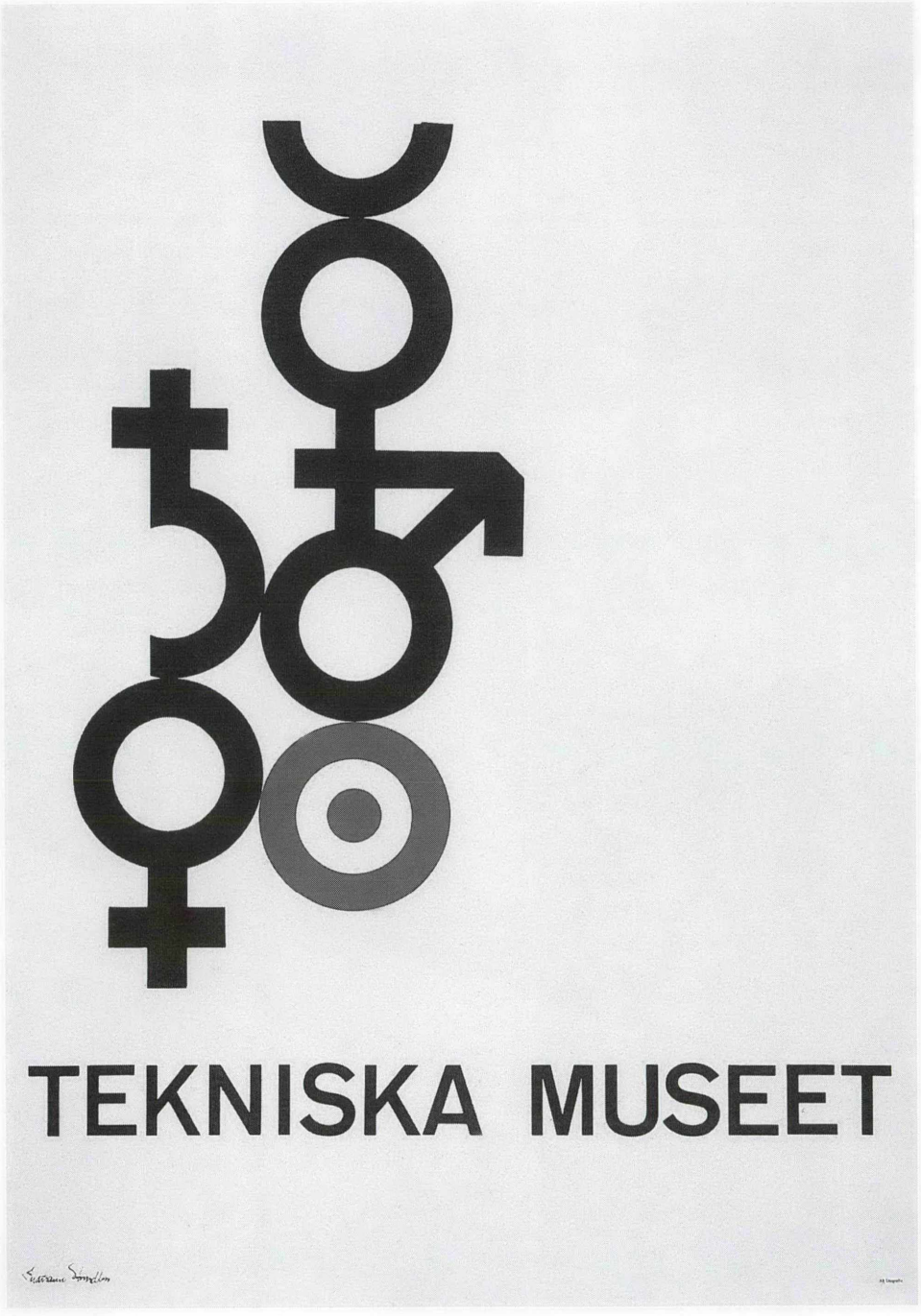
Från Gruvan. Foto Hans Hammarskiöld 1952, TM.

Vy över Tekniska museet och Telemuseum.
I bakgrunden syns Sjöhistoriska museet.
Foto Jannis Efstathakis 1995, TM.

Affisch med kemiska tecken. Uå.